

Traktorkurs for kvinner våren 1960

Våren 1960 begynte min mor, Gunvor Steien, på traktorkurs. Jeg tror ikke det var fordi hun hadde veldig lyst til å kjøre traktor, men det var nok for å få min far, Sverre Steien, til å forstå at det var på tide å bytte ut hesten med traktor. Traktorkurset ble arrangert på Storsteigen landbruksskole 18.–21. mai.

Jeg fant bilde av deltakerne og en avis-artikkel fra Hamar Arbeiderblad da jeg gikk gjennom papirer etter mor. Da var det for sent å få henne til å fortelle fra og om traktorkurset, men min nysgjerrighet var vekket.

Allerede 10. februar 1960 er traktorkurset nevnt i Østlendingen. Da har Kvinners Frivillige Beredskap på Tynset søkt formannskapet på Tynset om støtte til kurset. Søknaden ble innvilget med en støtte på 300 kroner. I tillegg hadde de fått økonomisk støtte fra Hedmark Bondekvinnelag. Dermed kunne kurset annonseres.

16. mai står det en liten annonse i Østlendingen om at kurset er fulltegnet.

Tirsdag 24. mai står det artikler om kurset både i Hamar Arbeiderblad og Østlendingen. I Hamar Arbeiderblad kan jeg lese: «I alt 18 kvinner fra hele Nord-Østerdal har i disse dager fått en grundig leksjon i traktorkjøring takket være lærerne Frisvold og Vatne samt instruktør Hagen fra Felleskjøpet, og – ikke minst – rektor Hau-

Undervisning

Nord-Østerdal

Kvinnens Frivillige Beredskap i samarbeid med Hedmark fylkes bondekvinnelag setter i gang et traktorkurs på Storsteigen Landbruksskole i tiden 18.—21. mai. Innmeldelse innen 20. april til Agnes Sandbakken eller Olaug Mærk, Tynset.

Annonse i Østlendingen 31. mars 1960.

gen, som har vært så elskverdig å stille lærere og delvis landbruksredskap fra skolen til rådighet. Frisvold uttaler at de har hatt for få traktorer til rådighet så han synes det har blitt litt for lite kjøring på hver enkelt». Så sier han videre: «Vi har lagt størst vekt på å gi deltakerne mest mulig praktisk øvelse, slik at de ikke skal få panikk om det oppstår en uventet situasjon mens de kjører traktor hjemme på gården. De har også prøvd seg med ploegen for å lære å håndtere hydraulikken. Rygging med tilhenger har vi også gjennomgått, og det er antagelig det vanskeligste å bli fortrolig med».

Det er tydelig at tilbudet har vekket oppsikt, for i starten av artikkelen skriver journalisten som ikke har underskrevet

I artikkelen i Hamar Arbeiderblad stod dette bildet med følgende tekst: Lærer Paal Frisvold forsøker å lære bort diverse finesser ved traktorkjøring. Damene som følger interessert med er fra venstre: Astrid Rønning, Kvikne, Grete Nytrøen, Alvdal, Pauline Øverby, Tyllidalen, Anna Dølhaug, Alvdal, Gunvor Steien, Alvdal og Marit Gunnesmæl, Kvikne. Anno MiNØ nr. 44430

med navn: «På føreriset har det sittet Eva-døtre som med stor bravour har styrt traktoren». Og videre står det: «Noe særlig tungt arbeid kan det vel neppe kalles, og hvem vet om ikke kvinnene kan bli like gode traktorkjørere som mannfolk. Eller hva sier overlærer Frisvold som nå har undervist 18 representanter for det svake kjønn? - Jeg kan ikke tenke meg annet enn at de skal kunne greie jobben like bra. Det er selvsagt et spørsmål om øvelse, kanskje ligger spesielle tekniske ferdigheter bedre til rette for mannfolk, men på den annen side er det jo fastslått at kvinnene er mere utholdende. Nei, etter de erfaringer jeg har gjort disse dagene er det ingen grunn til å avskrive kvinnene som traktorkjørere – svarer Frisvold».

I Østlendingen 24. mai fant jeg to artikler der den ene er skrevet av Petrus. Artikkelen av Petrus starter med overskriften: Atten Nord-Østerdalskvinner perfektionerer seg i traktorkjøring – Lettere å kjøre traktor enn å spre møkk. Her står det at dette er det første traktorkurs for kvinner her i fylket. Noen av de som deltok på kurset er blitt intervjuet og blant dem er Marit Gunnesmæl, Kvikne. Hun kan fortelle at hun har kjørt traktor i tre – fire år og blant annet tatt på seg slåttonn for andre. Hun sier også: «Det er så snøgt å slenge seg på traktoren når en skal på butikken en tur eller gjøre andre ærender». Anne Merete Urseth blir spurt om hva hun synes er verst å greie? «Rygging med tilhenger kommer det kontant. En blir litt forvirret når en sitter og skotter seg slik tilbake. Og så kan det bli litt tull med å få rattet vridd den rette veien. Men det er nå helst framover at traktoren skal gå da, trøster hun seg med».

I den andre artikkelen står det: «Furten kjøring og rygging med tilhenger fikk damene også prøvd seg i traktorpløying. De fleste av dem var nybegynnere så man tok det mest elementære svært grundig. Men kunnskapene og kjøreegenskapene kom fort, så de var flinke til å manøvrere både traktoren og redskap da sluttstreken for kurset ble satt. Teorien på kurset omfattet oppbyggingen av traktormotoren – både diesel og bensin, likeså ble ansvaret og de farer som lurte på en traktorkjører godt poengtert, noe deltagerne satte ekstra stor pris på. Dessuten ble det vist flere filmer og likeså utlevert spørreskjemaer som måtte besvares. Deltagerne ble også introdusert i kjøring med traktor på låven.»

Alle kursdeltakerne. 1. rekke f.v.: Gunvor Steien, Alvdal. Grete Nytrøen, (gift Langodden), Alvdal. Liv Storstrøm, Alvdal. 2. rekke f.v.: Reidun Lien, Tynset. Oddveig Steigen, Alvdal. Pauline Øverby, Tyllaldalen. Marit Gunnesmæl, Kvikne. Ingrid Odden, Tynset. Johanne Erlien Brekke, Tolga. Aud Tordis Hodøl, Tufsingdalen. 3. rekke f.v.: Mathias Vatne, Ragnhild Røe Lien, Vingelen. Gerd Moen Røe, Tyllaldalen. Astrid Rønning, Vingelen. Anna Dølhaug, (gift Murud) Alvdal. Anne Merete Urseth, Tolga. 4. rekke f.v.: Instruktør Hagen, Sigfrid Aas Solvang, Tyllaldalen. Jorunn Sandtrøen, Tynset. Liv Fiskvik, Tyllaldalen. Paal Frisvold. Anno MiNØ nr. 44431

Samtale med to som deltok på kurset

Alvdølene Anna Murud og Grete Langodden er begge fra gard og deltok på traktorkurset i 1960. Jeg tok med meg Anna en tur til Grete Langodden på Langodden gard for å høre mer om det.

Grete var odelsjente. Anna hadde en bror som drev garden, men som Anna sa: «Anders fikk ikke fri fra militærtjeneste sjøl om han allerede var gardbruker. Vi hadde hatt traktor en tid, så jeg kunne kjøre og rigge med tilhenger. Men jeg tror jeg tenkte at det hadde vært greit og lært litt mer om funksjonene som blant annet om hydroliken».

Fra venstre: Grete Langodden og Anna Murud.
Foto forf.

Grete kunne fortelle at hennes far hadde kjøpt traktor denne våren, og han ivret for at hun skulle lære meg å kjøre. «Da jeg kom på kurset ble det sagt at de dessverre hadde for få traktorer. Jeg foreslo at vi skulle kontakte min far å spørre om vi kunne få låne vår traktor. Vi fikk låne traktoren, så Frisvold og jeg reiste nedover på garden, og så kjørte Frisvold traktoren til Storsteigen. Jeg lærte i alle fall å rigge på en utradisjonell måte. Frisvold satte opp en løype av stolper som det skulle rigges gjennom. Han satte seg på skrevs over panseret og dirigert meg gjennom løypa. Da lærte jeg hvordan en tilhenger fungerer i forhold til traktoren.

I den andre artikkelen i Østlendingen fant jeg dette bildet med følgende tekst: «Rygging av traktoren med tilhenger gjennom denne porten syntes Sigrid Aas, Tyllidalen var det mest besværlige». Her ser vi Paal S. Frisvold sitte på panseret.

Jeg har mange artige episoder når det gjelder jente bak rattet og rigging. En gang ble jeg sendt ned til Barkald stasjon for å hente gjødsel som var kommet med toget. Denne dagen var det mange som arbeidet på jernbanen, og de tenkte nok at nå skulle de få det morosamt når jeg skulle rigge bort til jernbanevogna. De ble snytt for den gleden. Jeg rygget elegant borttil og lesset over gjødsla og drog derfra. På 1960-tallet var ikke vegene så brede, så det var ikke bare-bare og møtes. Men det var møteplasser cirka hver 500 meter, og det var flere ganger at karan bak rattet ble forbauset når dem så at jeg kunne rigge tilbake til møteplassen uten problemer.»

Både Anna og Grete kunne fortelle at de tok førerkort for bil samme året. De måtte ha førerkort for å kunne kjøre traktor på vegen. Senere kom muligheten for å ta sertifikat bare for traktor.

På 1960 – tallet var skoleåret på Storsteigen avsluttet før 17. mai. Mange av deltagerne kom fra andre bygder, dette husker hverken Anna eller Grete helt sikkert, men de antar at de fra andre bygder overnattet på Storsteigen.

Både Anna og Grete har kjørt mye traktor, og kurset var nyttig for dem. Som Grete sa: «Jeg tror de var tidlig ute med traktorkurs for damer». At det var et kurstilbud som var ønsket forteller den høye deltakelsen om.

På Vestgård ble det traktor i 1962, men jeg kan ikke huske at mor kjørte traktoren. Det jeg husker godt, er den dagen far leverte hesten. Jeg og min søster Gunveig var med far da han skulle møte kjøperen oppi Folldalsvegen. Etter at Blakken var overlevert, var det en som satt lenge i vegkanten og sturte før vi fikk han med oss heim. Da var jeg 11 år, og det tok ikke så mange år før jeg ble opplært til å kjøre traktor på jor-

dan. Jeg tok aldri førerkort for traktor. Så det vil si at jeg var ikke den ivrigste traktorkjører. Men på jordan både heime og på sætra kjørte jeg mye.

Det som var artig, var at da jeg leste artikkelen skrevet av Petrus i Østlendingen, var mor en av dem som var blitt intervjuet, og her fikk jeg mine antagelser bekreftet. «Huff dette gruvde je meg alvorlig til, sier Gunvor Steien, Alvdal. Men trur du itte att je greide brasene fint. Og nå kjem je til å sette press på mannen for å få traktor til gards -. - Og så setter du mannen til å stelle inne? – Å nei, det gjør je itte. Men je vil nå si at det er lettere å kjøre traktor enn å spre møkk – hvis je skulle velge».

Litt historikk

- Overlærer Frisvold: Paal S. Frisvold kom som lærer til Storsteigen landbruksskole i 1955. Han var der til 1968. Deretter var han noen år ved Kalnes jordbruksskole før han kom tilbake. Han var da noen år i Nord-Østerdals forsøksring før han begynte på Storsteigen igjen i 1983. Der var han til han ble pensjonist i 1985.
- Lærer Vatne: Mathias Vatne begynte som handverkslærer høsten 1947 og ble værende som lærer på Storsteigen helt til han gikk av med pensjon.
- Rektor Haugen: Olav I. Haugen kom til Storsteigen i mars 1956 først som bestyrer, og senere rektor. Han gikk av med pensjon 31. desember 1980.
- Instruktør Hagen: Odd Hagen jobbet ved Felleskjøpet på Koppang som servicemann.
- I den andre artikkelen i Østlendingen kom det fram at det var Felleskjøpet sammen med maskinfirmaet Eik og Hauskens som stilte traktorer til disposisjon.

- Journalisten Petrus: Per Magne Grue var journalist og fotograf i Østlendingens Tynset-redaksjon fra tidlig 1950-tall til cirka 1995.

Kilder

- Faksimiler fra Østlendingen, 10. 2., 31.2.,16.5., og 24.5.
- Faksimile fra Hamar Arbeiderblad, 24.5.
- Olav I. Haugen. Storsteigen Landbruksskole 1905 - 1980